

โรงละครเปิดเป็นประจำ เช่น จัดแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทุกเดือน จัดแสดงโนรา(มโนห์รา)
จัดคอนเสิร์ตการกุศล หรืองานหารายได้อื่น ๆ

ภาพที่ 4.9

อาคารพาโลพัฒนา ด้านข้างเป็นเวทีโรงละครเปิด

ภาพที่ 4.10

เวทีโรงละครเปิด

พื้นที่เชิงเขาอีกด้านของอาคารพาไลพัฒนา สร้างเป็นอาคารที่พักของข้าราชการและห้องพักรวม มีขึ้นภายหลังปี พ.ศ. 2539 ตามแบบโครงสร้างเดิมตัวอาคารต้องลดระดับให้ต่ำกว่านี้ หลังคาไต่ระดับตามความลาดชันของเนินเขา “เกิดปัญหาขึ้นขณะมีการเปลี่ยนคณะผู้บริหาร และเร่งรัดเวลาในการก่อสร้าง และเป็นไปได้ว่าผู้ที่รับผิดชอบการก่อสร้างในครั้งนั้นไม่ได้เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างเอง”²⁷ สิ่งที่สะท้อนกลับมา คือ ได้รับการท้วงติงว่าสถาบันก่อสร้างอาคารบดบังทัศนียภาพของธรรมชาติ พื้นที่การใช้งานสำหรับเป็นที่พักข้าราชการ 5 ชั้น ถูกปรับแก้ไขเหลือเพียง 4 ชั้น อีก 1 ชั้น ซึ่งเป็นชั้นบนสุดทำเป็นห้องพักรวมสำหรับให้บริการแก่คณะประชุมสัมมนา

แนวรั้วทางขึ้นสู่พิพิธภัณฑ (ดูภาพที่ 4.11) มีความสูงราว 1.5 เมตร ลูกกรงประยุกต์จากหม้อดินเผาซึ่งเป็นวัสดุหาง่ายในท้องถิ่นและราคาไม่แพง แนวรั้วนี้สร้างขึ้นเพียงแสดงอาณาเขตมิได้สร้างไว้เพื่อป้องกันโจรผู้ร้าย ส่วนที่เป็นแนวกำแพงที่บจะอยู่บริเวณกลุ่มอาคารที่จัดแสดงวัตถุ มีความสูงประมาณ 2 เมตร มีไฟส่องสว่างติดตั้งตามแนวกำแพงโดยรอบ

ภาพที่ 4.11
แนวรั้วที่ใช้หม้อดินเผา

²⁷ สัมภาษณ์ ภิญญา รัตนพงศ์, นักวิชาการศึกษา 6, 25 มีนาคม 2547.

เรือนเพาะชำขนาดเล็ก (ดูภาพที่ 4.12) สร้างไว้ในมุมหนึ่งของช่วงถนนทางขึ้น เพื่อเป็นที่ชำพันธุ์ไม้ประดับต่าง ๆ ที่นำมาใช้จัดสถานที่ในงานต่าง ๆ รวมถึงนำออกไปประกอบการจัดแสดงนิทรรศการเคลื่อนที่ และงานประจำปีที่สำคัญของจังหวัดสงขลา แบ่งกลุ่มเป็นพันธุ์ไม้ดอก ไม้ประดับ กัลว่ยไม้ และกล้าไม้สำหรับปลูกในพื้นที่อุทยานวัฒนธรรม

ภาพที่ 4.12

เรือนเพาะชำ

ภาพที่ 4.13

โรงไฟฟ้า

โรงไฟฟ้า (ดูภาพที่ 4.13) สำหรับใช้ในกรณีฉุกเฉิน ออกแบบหลังคาจั่วใช้กระเบื้องดินเผาเกาะยอ มีเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาด 250 KVA²⁸ จำนวน 1 เครื่อง โดยใช้น้ำมันเป็นเชื้อเพลิง เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับงานสาธารณูปโภคและสำรองไฟฟ้าในพิพิธภัณฑฯ สายไฟฟ้าเดินไว้ใต้ดินเพื่อความสวยงาม (ดูภาพที่ 4.14)

ภาพที่ 4.14
ระบบไฟฟ้าเดินใต้ดิน

ถังเก็บน้ำสำรอง (ดูภาพที่ 4.15) จำนวน 2 ถัง เป็นถังขนาดใหญ่ สร้างไว้เพื่อสำรองน้ำไว้แจกจ่ายตามอาคารต่าง ๆ รวมถึงไว้รดน้ำต้นไม้ในช่วงฤดูแล้ง บนฝาดังมีตัวบอกระดับน้ำเป็นวงล้อ โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สอดคล้องกับศาลาเทคโนโลยีพื้นบ้านซึ่งอยู่ด้านตรงข้ามพื้นที่ในส่วนอุทยานวัฒนธรรม ออกแบบให้อยู่บริเวณเชิงเขาที่มีความลาดชัน ประกอบด้วย ศาลาหลังตะลุง (ดูภาพที่ 4.16) ทางเดินเลียบเชิงเขาที่มีประติมากรรมดินเผาหน้าจั่ววน คุชูด (ดูภาพที่ 4.17) ประติมากรรมปูนปั้นหลังตะลุง และศาลาลูกบิดทรงแปดเหลี่ยมสร้างไว้ด้านในสุดของเชิงเขา บ้านวิภาวดีรังสิต (ดูภาพที่ 4.18) เป็นบ้านทรงไทยภาคใต้ที่สมบูรณ์ประยุกต์พื้นที่ใช้สอยเพิ่ม

²⁸ สัมภาษณ์ ชรินทร์ พิรุณ, นักวิชาการโสตทัศนศึกษา 5, 9 สิงหาคม 2549.

ภาพที่ 4.15
ถังเก็บน้ำสำรอง

ภาพที่ 4.16
ศาลาหนึ่งตะลุง

ภาพที่ 4.17
ประติมากรรมดินเผาหิ้งจ๋วน คุซุด

ภาพที่ 4.18
บ้านวิภาวดีรังสิต

มูลนิธิวิภาวดีรังสิตมอบทุนก่อสร้างและตกแต่งบ้านวิภาวดีรังสิต 280,000 บาท “เริ่มย้ายมาที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา...เมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยปรับเปลี่ยนระดับและองค์ประกอบย่อยตามข้อกำหนดของพื้นที่”²⁹

²⁹ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, “บ้านวิภาวดี,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ 8 (2542) : 4048.

นอกจากนี้พื้นที่อีกระดับสร้างศาลาศิรินุพงศ์ ตามความนิยมของชาวบ้านลุ่มทะเลสาบสงขลา สระน้ำศิรินุพงศ์และชุดประติมากรรมโลหะหล่อรมดำรูปโนรา (ดูภาพที่ 4.19) เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยมถ่ายภาพเป็นที่ระลึก ด้านบนอีกระดับมีศาลาขนาดใหญ่ ชื่อ ศาลาอุทกะพันธุ์

ภาพที่ 4.19

สระน้ำศิรินุพงศ์และประติมากรรมชุดโนรา

ภาพที่ 4.20

เส้นทางขึ้นเลียบบผาสู่พิพิธภัณฑสถานคติชนวิทยา

ภาพที่ 4.21
หอชมวิว 4 ชั้น สามารถเก็บน้ำได้ 6,000 ลิตร

ภาพที่ 4.22
หอชมวิว 2 ชั้น จำลองจากโขงโลงวิดน้ำ

ที่มา : พิพิธภัณฑ์ภาพ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภาพที่ 4.23
กลุ่มบ้านหลังคาจั่ว

4.2.3 การจัดการพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา

โถงทางเดินสู่ห้องประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ แสดงข้อมูลเบื้องต้นของ 14 จังหวัดภาคใต้ ประกอบด้วยภาพถ่ายสถานที่สำคัญ แผนที่จังหวัดที่ทำจากวัสดุพื้นเมืองและของที่ระลึกแต่ละจังหวัด และมีห้องบรรยายสรุปที่รองรับผู้เข้าชมประมาณ 70 คน

ทางเชื่อมไปยังห้องเครื่องปั้นดินเผา แบ่งพื้นที่เป็น 3 ส่วน จัดแสดงเรื่องราวที่ต่อเนื่องจากห้องเครื่องมือจับสัตว์ 2 ส่วนและเครื่องปั้นดินเผา 1 ส่วน ส่วนที่ถัดจากห้องเครื่องมือจับสัตว์ (ดูภาพที่ 4.24) เป็นแท่นแขวนไชยก หรือไชใหญ่ ยาวประมาณ 2 เมตร แบบจำลองการดักโพงพางในทะเลสาบสงขลา ผนังด้านหน้าเป็นผาหินตามธรรมชาติ แขนงกรงนกชนิดต่าง ๆ มีเสียงนกที่บันทึกไว้เปิดตามจังหวะของวงจรรววจจับวัตถุ ใกล้เคียงกันเป็นแท่นแสดงกรงต่อนก ครุนดักนก และตรอมดักนกหรือคั่นยัก ถัดมาเป็นกรงต่อเสื่อจำลองขนาดเท่าจริง พื้นที่ส่วนนี้ตกแต่งพื้นและเพดานให้กลมกลืนกับธรรมชาติเพื่อจำลองสภาพการใช้งานจริง

ทางลงถัดไปเป็นส่วนของอุปกรณ์ในการประมง (ดูภาพที่ 4.25) ผนังคอนกรีตปิดด้วยไม้ไผ่แทนแผ่นผ้า แสดงให้เห็นประโยชน์การใช้งานที่หลากหลาย นำเอาอวนขนาดเล็กมาซึ่งบนเชิงเขาหิน เพื่อให้เห็นภาพจำลองการใช้งานของอวน มีเรือกอกและวางบนขาตั้งและเรือขุดวางกับแผ่นไม้ยกพื้น ฉากหลังเป็นผ้าบาติกเขียนภาพการทำประมงน้ำเค็ม

ทางเชื่อมส่วนสุดท้ายจำลองแผนที่เดินเรือสมัยก่อน ทำด้วยดินเผา ฉากหลังเป็น ภาพวาดเรือที่มีใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวนำเรื่องสู่ห้องเครื่องปั้นดินเผา มีเตาเผาจำลอง ย่อส่วนของชุมชนโบราณริมคลองปะโอ และเตาเผาของเกาะยอ ซึ่งภายในเตาเผาเกาะยอจำลอง การเผาเครื่องปั้นดินเผา และให้แสงไฟสีแดงคล้ายกับขณะเผาดินเผาจริง ๆ (ดูภาพที่ 4.26)

ภาพที่ 4.24

พื้นที่ระหว่างห้องเครื่องมือจับสัตว์และห้องเครื่องปั้นดินเผา ส่วนที่ 1

ภาพที่ 4.25

พื้นที่ระหว่างห้องเครื่องมือจับสัตว์และห้องเครื่องปั้นดินเผา ส่วนที่ 2

ภาพที่ 4.26

พื้นที่ระหว่างห้องเครื่องมือจับสัตว์และห้องเครื่องปั้นดินเผา ส่วนที่ 3

ทางเดินสู่ห้องกระต่ายชุดมะพร้าวหรือเหล็กชุด เป็นส่วนเชื่อมอาคารนวมภูมินทร์กับกลุ่มบ้านหลังคาบลานอ จัดแสดงที่ทอผ้าของเกาะยอ ทางเดินสู่ห้องหัตถกรรมทำเป็นจุดพัก มีศาลาที่พัก ห้องสุขา และบริเวณโดยรอบสามารถเดินชมทิวทัศน์ของทะเลสาบสงขลาได้ “ควรได้รับการปรับปรุงให้นำพักผ่อน เพราะมีต้นไม้บังทิวทัศน์ อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ไม่พอและขาดการเอาใจใส่”³⁰

ภาพที่ 4.27

ศาลากลางหนเป็นจุดพักผ่อน

³⁰ สัมภาษณ์ ภิญญา รัตนพงศ์, นักวิชาการศึกษา 6, 8 พฤษภาคม 2548.

สรุปผลการศึกษากิจการจัดการพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ทั้งส่วนภายในอาคารของพิพิธภัณฑ์ และส่วนที่อยู่ภายนอกอาคาร ทั้งการก่อสร้างและจัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมสอดคล้องอย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การจัดการพื้นที่ได้นำองค์ประกอบทุก ๆ ส่วนมาใช้ประโยชน์ในการอธิบายข้อมูลทางคติชนวิทยา

ด้านแนวคิดในการออกแบบผังบริเวณได้ผ่านการทำแผนแม่บท ช่วงแรกของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาที่ยังไม่มีอาคารนวมภูมินทร์ ใช้กลุ่มบ้านหลังคาปลานอ กลุ่มบ้านหลังคาปั้นหย่า และกลุ่มบ้านหลังคาจั่ว จัดแสดงข้อมูล แนวการออกแบบผังเฉพาะของแต่ละกลุ่มบ้านสัมพันธ์กับวัตถุที่นำมาจัดแสดง รวมถึงการปรับใช้ภูมิปัญญาเชิงช่างของชาวใต้มา่วมในการสร้างสรรค์

ด้านการใช้ระบบสัญจรภายในพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ใช้สัญลักษณ์ลูกศรบนพื้นเป็นเครื่องหมายกำหนดเส้นทางการเดินชม ซึ่งความหมายเชิงสัญลักษณ์นี้ทำให้ทราบถึงแนวคิดในการนำวัสดุท้องถิ่นมาประยุกต์มากกว่าเป็นรูปสัญลักษณ์ทั่วไป ภายในห้องจัดแสดงแต่ละห้องไม่ได้มีสัญลักษณ์ใด ๆ ที่ระบุถึงทิศทางการชมเพื่อให้ผู้ชมรับรู้ตามความสนใจ แต่มีบางห้องจัดแสดงที่จำเป็นอย่างต้องให้ข้อมูลเป็นลำดับเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจกับเรื่องราวถัดไป ก็ไม่มีสัญลักษณ์ใดปรากฏ

ส่วนสัญลักษณ์หรือป้ายออกทางเพื่อบริการ เช่น ห้องน้ำ หรือร้านค้า มีน้อยไปและยังบอกทิศทางสับสน การติดตั้งในบางส่วนไม่เหมาะสมเพราะไปบังสถาปัตยกรรม เป็นการจัดทำเพื่อซ่อมแซมของเก่าที่ชำรุด แต่เนื่องจากวัสดุเดิม(ไม้)มีราคาแพงจึงจัดทำเป็นพลาสติกแทน

ความสัมพันธ์ระหว่างห้องจัดแสดง ใช้พื้นที่ว่างจัดแสดงเรื่องราวของห้องนั้น ๆ หรือข้อมูลที่เชื่อมโยงยังห้องถัดไป แต่ในทางเชื่อมบางส่วนก็ปล่อยว่างไว้โดยขาดการให้ข้อมูลระหว่างพื้นที่กลุ่มอาคารมีจุดพักผ่อน แต่ไม่ได้ให้ข้อมูลที่บอกผู้ชมว่าสิ่งที่เห็นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดแสดง อย่างเช่นศาลา และยังไม่ได้ออกประโยชน์ต่อผู้เข้าชมเท่าที่ควร

4.3 การจัดแสดงและรูปแบบการจัดแสดงวัตถุ

พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาตั้งอยู่ในสถาบันทักษิณคดีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา เป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่จัดแสดงข้อมูล เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวใต้และขนบนิยมในท้องถิ่นซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะ ตลอดจนงานประวัติศาสตร์โบราณคดี และศิลปหัตถกรรมอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นภูมิปัญญาของกลุ่มชนซึ่งอาศัยอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย

การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ใช้วัตถุของจริงประมาณ 49,000 ชิ้น นอกจากนี้ยังมี หุ่นจำลอง แอบบันทีกเสียง ภาพ วัตถุที่ศรัทธาและมัลติมีเดีย แสดงประกอบเนื้อหา เป็นแบบนิทรรศการถาวร ในอาคาร 4 กลุ่ม มีเนื้อที่โดยประมาณ 3,300 ตารางเมตร พื้นที่รอบพิพิธภัณฑ์ฯ ก็จัดแสดงข้อมูลทางทัศนศึกษา กลุ่มแรกเป็นอาคารนวมภูมินทร์ จัดแสดงข้อมูลจำนวน 13 ห้อง กลุ่มบ้านหลังคาปลานอ จัดแสดงข้อมูลจำนวน 7 ห้อง กลุ่มบ้านหลังคาปั้นหย้า จัดแสดงข้อมูลจำนวน 4 ห้อง กลุ่มบ้านหลังคาจั่ว จัดแสดงข้อมูลจำนวน 7 ห้อง ด้วยความหลากหลายของข้อมูลทำให้รูปแบบการจัดแสดงแตกต่างกันไป ตามลักษณะพื้นที่และตัววัตถุของจริง แนวคิดในการจัดแสดงอธิบายตามกลุ่มอาคารดังนี้

4.3.1 อาคารนวมภูมินทร์

อาคารนวมภูมินทร์ เป็นอาคารที่มีพื้นที่ต่างระดับมี 7 ระดับตามความลาดชันของเนินเขา มีห้องจัดแสดง 8 ห้อง และห้องค้นคว้าอีก 5 ห้อง ซึ่งเปิดบริการเฉพาะวันเวลาราชการ แนวความคิดในการจัดแสดงแต่ละห้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1.1 ห้องประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ จัดแสดงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และโบราณวัตถุที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น และการติดต่อระหว่างคนพื้นเมืองภาคใต้กับกลุ่มชนภายนอก เช่น จีน อินเดีย มลายู อาหรับ และกลุ่มประเทศทางตะวันตก จัดแสดงเกี่ยวกับศูนย์กลางทางวัฒนธรรมอาณาจักรโบราณภาคใต้ ได้แก่ อาณาจักรศรีวิชัยที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี อาณาจักรตามพรลิงค์ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช อาณาจักรลังกาสุกะที่จังหวัดปัตตานี - ยะลา และอาณาจักรสทิงพระ - พัทลุง ที่บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ตลอดจนจัดแสดงเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยในภาคใต้ ได้แก่ ชาวเล และชาวเซมังหรือซาไก

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ ถูกย่อส่วนเป็นแบบจำลองภูมิภาคใต้ แสดงแหล่งอารยธรรมและวัฒนธรรม (ดูภาพที่ 4.28) จัดทำร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อแสดงภูมิภาคใต้แหล่งอารยธรรมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาคใต้ในจุดต่าง ๆ แบบจำลองกำหนดจุดต่าง ๆ โดยใช้หลอดไฟต่างสีกำหนดจุดสำคัญ เช่น แหล่งชุมชนโบราณ แสดงเส้นทางข้ามคาบสมุทรโบราณ มีปุ่มสำหรับเลือกดูจุดต่าง ๆ ในแต่ละเรื่องแล้วยังเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม

ภาพที่ 4.28

แบบจำลองภูมิประเทศภาคใต้แสดงแหล่งอารยธรรมและวัฒนธรรม

แผนที่แสดงแหล่งโบราณคดีและชุมชนโบราณในภาคใต้ (ดูภาพที่ 4.29) ในแผนที่ส่วนนี้ต้องการแสดงให้เห็นว่ามีผู้คนอาศัยในภาคใต้ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งโบราณคดี 66 แห่ง ชุดผู้จัดแสดงข้อมูลสมัยก่อนประวัติศาสตร์ประกอบด้วยภาพถ่ายภาพเขียนสีและโบราณวัตถุที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ภายในผู้จัดแสดงมีหม้อสามขา ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา ชิ้นส่วนเครื่องมือโลหะ หินรูปพระจันทร์เสี้ยว หินทุบเปลือกไม้จำลอง หม้อดินเผา พานดินเผา ขวานหินกะเทาะสีดำ หม้อดินเผาขนาดเล็ก ในแนวความคิดการจัดแสดงต้องการให้ผู้ชมรู้จักแหล่งโบราณคดีเพื่อที่สามารถเดินทางไปศึกษาเยี่ยมชมที่นั่นๆ วัตถุที่จัดแสดงเป็นตัวบ่งชี้ว่าผู้คนในช่วงเวลานั้นรู้จักการทำเครื่องปั้นดินเผา

ผู้จัดแสดงวัฒนธรรมโลหะกรรมจัดแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ทำด้วยเหล็ก ภาพถ่ายและชิ้นส่วนกลองมโหระทึกสำริด แบบพิมพ์ตุ้มหูทำด้วยหิน ตุ้มหูติบูก ตุ้มหูตะกั่ว กระพรวนสำริด ชิ้นส่วนวัตถุโลหะผสม เพื่อสื่อให้เห็นวัฒนธรรมการใช้โลหะในยุคแรก ตัวอย่างเช่น กลองมโหระทึกสำริด ใบหอกโลหะ

วัฒนธรรมภาคใต้ช่วงอินโดสุโขทัยศรีวิชัย นับแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 7 เป็นต้นมา คาบสมุทรมหาภาคใต้เป็นทางผ่านและศูนย์เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มชนภายนอก ฟากตะวันออกและฟาก

ตะวันตก คือ ระหว่างจีนและชุมชนบนแหลมอินโดจีนกับกลุ่มอาหรับ เปอร์เซีย กรีก โรมัน และอินเดีย วัตถุพบมากเป็น พระนารายณ์ทรงครุฑ พระพิมพ์ สถูปดินเผาจำลอง พระโพธิสัตว์อโลกิตศวรร สังข์สำริด ศิวลึงค์ พระพิมพ์ดินดิบ พระพิมพ์ดินเผา หนึ่งแเกาะรูปตัวพระ ถือพระขรรค์ และศร หนึ่งแเกาะรูปยักษ์ถือศร

ภาพที่ 4.29
แผนที่แหล่งโบราณคดีและชุมชนโบราณภาคใต้

ผู้จัดแสดงโบราณวัตถุสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ (พุทธศตวรรษที่ 5 - 19) เพื่อต้องการให้เห็นภูมิปัญญาและฝีมือของคนภายในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในภาคใต้ เช่น แวดินเผา ศรีษะสัตว์ ฝาปิดภาชนะ พักตร์พระพุทธรูป ภาชนะดินเผา หม้อดินเผา ตะคันดินเผา ตะเกียงดินเผา

ผู้จัดแสดงโบราณวัตถุที่แสดงให้เห็นว่า มีการติดต่อระหว่างคนพื้นเมืองภาคใต้กับอาหรับ (ดูภาพที่ 4.30) มีภาพจำลองแผนที่คาบสมุทรมอง Mr.R.Braddel เขียนขึ้นโดยอาศัยร่องรอยจากภูมิศาสตร์ของปโตเลมี นักภูมิศาสตร์ชาวกรีกซึ่งบันทึกไว้ราว พ.ศ. 629 เพื่อเทียบเคียงกับชื่อเมืองสมัยก่อนจากคำวินิจฉัยของนักวิชาการสรุปว่า บาลองกา คือ ชุมชนโบราณเขาสามแก้ว จ.ชุมพร ตะโก คือ ชุมชนที่อยู่บริเวณปากน้ำตะโก จ.ชุมพร ซาบา คือ เมืองท่าชะวา หรือเมืองไชยาโบราณหรือแหลมโพธิ์ เปอริมาละ คือ เมืองปาฎะลิบุตรหรือตาม

พริตช์หรือนครศรีธรรมราช บริเวณคลองท่าเรือ ปะลันดา คือ เมืองปะเหลียน จ.ตรัง ตะโกลา คือ เมืองตะกั่วป่า บริเวณเหมืองทองหรือบริเวณบ้านเตรียม อ.คุระบุรี จ.พังงา ส่วนภายในตู้จัดแสดง กาไลหะจำลอง ขวดแก้ว ภาชนะโลหะใส่กำยาน ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเคลือบสีเขียวอมฟ้า กุณฑีดินเผา ตะเกียงแบบโบราณจำลอง ขวดแก้วอาหรับ ชิ้นส่วนภาชนะแก้วอาหรับ กระปุกโลหะเคลือบ กระโถนลงยา ปิ่นโตยา

ภาพที่ 4.30

ตู้จัดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาคใต้-อาหรับ

ตู้จัดแสดงเรื่องราวของชาว - มลายูกับวัฒนธรรมภาคใต้ จากข้อมูลเอกสารและวัตถุที่พบแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนภาคใต้กับคนชาว - มลายูคล้ายคลึงกัน เพราะมีสภาพภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศคล้ายคลึงกัน มีข้อจำกัดและปัจจัยคล้ายคลึงกัน ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มภายนอกก็ได้รับพร้อม ๆ กัน ผู้คนก็มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ก่อนที่ศาสนาอิสลามจะเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาวใต้และชาวชาว - มลายู ต่างก็อาศัยคติพุทธและฮินดูเป็นเครื่องนำวิถีทางการดำเนินชีวิต และมีวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากศาสนาทั้งสองนี้เช่นกัน จัดแสดงภาพถ่ายพิธีนิกะหีให้แก่คู่บ่าวสาว ภาพถ่ายในห้องเรียนของโรงเรียนปอนาะ ภาพถ่ายการรำรองเง็ง รูปหนังตะลุง จากรัฐกลันตัน ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย กิริช ภาพถ่ายการแต่งงานของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ที่แสดงให้เห็นวิธีการใช้กิริช ไม้พิมพ์ขนมปุดู เหยียบญ - เงินตรามลายู เรือกอและจำลองเป็นของที่ระลึก ภายนอกตู้ติดช่องลมสังกะสีฉลุลายเครือเถา ลายไม้แกะสลักประดับเสา

ภาพที่ 4.31

ผู้จัดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาคใต้-จีน

ผู้จัดแสดงเรื่องราวของจีนกับวัฒนธรรมภาคใต้ (ดูภาพที่ 4.31) เพื่อให้เห็นว่าชาวจีนเดินทางผ่าน คาบสมุทรมุขไทยในภาคใต้เพื่อไปสืบทอดพระพุทธศาสนาในอินเดียตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 - 8 และรับซื้อสินค้าที่ผลิตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ของป่า และเครื่องเทศ เพื่อการพัฒนาเกษตรวิทยา ทำให้ภาคใต้เป็นเส้นทางผ่านและพักของคนจีน พบเครื่องถ้วยจีน และเหรียญจีนในแหล่งชุมชนโบราณและเมืองท่าในภาคใต้ ซึ่งมีอายุตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 13 อาทิ ไหเคลือบหกหู สมัยราชวงศ์ถัง ตุ๊กตาหินสลักรูปนักรบจีน ตุ๊กตากระเบื้องเคลือบ หุ่นจำลองรูปสุนัขและหุ่นจำลองรูปคน ปลายสมัยราชวงศ์หมิง ทำเลียนแบบราชวงศ์ถัง ตุ๊กตาลายคราม กุณฑี กระปุกดินเผาหุ้บรูปมังกร กระปุกดินเผาลายนูนรูปมังกร เงินเหรียญจีน ทองเหลืองหล่อ รูปหมวกนักรบจีน ภาพจิตรกรรมฝาผนังนอกจากนั้นยังให้ภาพในอุโบสถวัดมัชฌิมาวาส ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดชลธาราสিংเห เป็นข้อมูลที่เชื่อมความสัมพันธ์จนถึงปัจจุบัน

ผู้จัดแสดงเรื่องราวของภาคใต้กับวัฒนธรรมยุโรป เพื่อสื่อให้เห็นช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 21 พ่อค้าชาวยุโรปได้เดินเรือโดยอาศัยช่องแคบมะละกาเป็นเส้นทางหลัก มีโปรตุเกสเป็นชาวยุโรปชาติแรกที่เข้ามาและได้ยึดเอาเมืองมะละกาไว้เป็นเมืองท่า แต่ฮอลันดาเข้ามาแย่งเอา มะละกาจากโปรตุเกส ในระยะนี้เมืองปัตตานีค่อยกลายเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญแก่มะละกา และอยุธยา ชาวยุโรปชาติอื่น ๆ เช่น สเปน อังกฤษ ฝรั่งเศส จึงเข้ามาสู่ภูมิภาคนี้มากขึ้น และจากปรากฏการณ์นี้ ส่งผลให้ผู้คนและวัฒนธรรมยุโรปเข้ามาสู่ภาคใต้ทั้งที่ผ่านระบบการเมืองการปกครองและระบบการค้าอย่างต่อเนื่องยาวนาน วัฒนธรรมยุโรปที่เข้ามาสู่ภาคใต้เมื่อมองจาก

วัตถุที่พบ เช่น มาตรฐาน ชั่ง ตวง นาฬิกา วัฒนธรรมด้านโลหะ เครื่องจักรกล เครื่องแก้ว วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นแต่ละยุคแต่ละสมัย ตัวอย่างวัตถุที่จัดแสดงมี กระดุมที่ทำเลียนแบบจากรูปเงินตราของประเทศตะวันตก สร้อยและจี้ห้อยของประเทศตะวันตก ขวดแก้ว ลายเขียนสี ขวดแก้วเจียรไน เขียนสีลายตะวันตก กระปุกแป้งลายเขียนสี ขวดน้ำหอมเจียรไน ปิ่นยาว ภาชนะสำหรับกรองน้ำ ขวดเหล้าผสมเงินบุลวดลาย (ดูภาพที่ 4.32)

ภาพที่ 4.32

ผู้จัดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาคใต้-ยุโรป

ผู้จัดแสดงเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยในภาคใต้ที่เป็นชาวเล จัดแสดงภาพถ่ายและเครื่องดนตรี เรือจำลองที่ใช้ในพิธีกรรมลอยเรือสะเดาะเคราะห์เพื่อปัดเป่าเภทภัยและสิ่งอัปมงคลออกไป แสดงให้เห็นว่าชาวเลมีความเชื่อต่าง ๆ ทุกคนมีสิทธิ์โยกย้ายไป ณ ที่ใดก็ได้ ตลอดเวลา เมื่อตั้งถิ่นฐานที่ใดแล้วจะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและผู้คนที่อยู่ดั้งเดิมและต่อสภาพภูมิประเทศ พวกเขาใช้วิธีเรียบง่าย อาหารได้จากสัตว์ทะเลเป็นหลัก ไม่นิยมสะสมอาหาร และทรัพย์สิน

ส่วนกลุ่มที่เป็นซาไกหรือนิยมเรียกเงาะป่า (ดูภาพที่ 4.33) “พระยาอนุমানราชชนชิน อยู่ดี และบราเซอร์ อมาโด มีความเห็นทำนองเดียวกันว่าพวกซาไกเป็นพวกนีกริตอ (Negreto)”³¹ เป็นเชื้อสายหนึ่งในกลุ่มนิกรอย (Negroid) ต่อมากลายเป็นชนพื้นเมืองในภาคใต้

³¹ สุภาคย์ อินทองคง ไพบูลย์ ดวงจันทร์และกานดา กาญจนภาส, “ซาไก,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ 5 (2542) : 2245-2247.

และชนพื้นเมืองในมาเลเซีย ซาไกมีประวัติการตั้งถิ่นฐานในภาคใต้มาตั้งแต่สมัยหินตอนกลาง ภายในตู้จัดแสดงหวีสับผม (กระหนัด) สร้อยคอลูกปัด และภาพถ่ายเงาะแม่ลูกเมืองพัทลุง สมัยรัชกาลที่ 5 เครื่องเป่าเลียนเสียงนก เครื่องดนตรีของเซมัง มูตุย (รากสมุนไพร ซึ่งใช้ต้มกับน้ำกินเพื่อคุมกำเนิด) หมากหม้อก ใช้กินดิบหรือต้ม กินแก้ปวดเมื่อย ซาไกอาศัยตามริมผาที่เป็นที่สูงใกล้อาหาร มีสัตว์ให้ล่าเป็นอาหาร และมีเผือกมันให้ขุดหาได้ง่าย ซาไกใช้บอเลา (กระบอกไม้ซาง) กับบิลดา (ลูกดอก) เป็นอาวุธ ผู้ชายทุกคนต้องมีติดตัวตลอดเวลา มีความเชื่อเรื่องวิญญาณและภูตผี เชื่อโชคกลาง เชื่อความฝัน เชื่อเวทมนต์คาถา

ภาพที่ 4.33

ตู้จัดแสดงเรื่องราวซาไก

จุดเด่นของตู้จัดแสดงคือ เรื่องราวของอาหารการกิน ยารักษาโรคและลักษณะที่พวกเขาได้ชื่อว่าเป็นประชากรของประเทศไทย “ในประเทศไทยมีประมาณ 200 คน แยกเป็นกลุ่มตามภาษาที่ใช้ 4 กลุ่ม... พ.ศ. 2527 คณะสำรวจของสถาบันทักษิณคดีศึกษาพบที่ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มี 20 คน”³²

ตู้ขนาดใหญ่กลางห้องทั้งสี่ด้าน แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับศูนย์กลางทางวัฒนธรรมในอาณาจักรโบราณภาคใต้ แนวความคิดในการจัดแสดงต้องการสื่อให้เห็นความรุ่งเรืองของอาณาจักรต่าง ๆ ด้านแรกเป็นอาณาจักรตามพรลิงค์ - ศรีธรรมราช หรือเรียกอาณาจักรสิบสอง

³² เรื่องเดียวกัน.